

Márton László

TÉVKECSKE, PUSZTAFÜGEPÁLINKA

JOHANNA SEBAUER: *NINCSHOF*. ROMAN. DUMONT BUCHVERLAG,
KÖLN, 2023.

Ez egy első kötet. Egy regény. Helyszíne a Fertőzug, vagyis a régi Moson vármegye Ausztriához csatolt része. Isten háta mögötti vidék. A település, Nincshof („Nincsudvar” vagy „Nincstanya”) fikció, de a szomszédos községek léteznek: Andau (Mosontarcsa) és Tatten (Mosontétény). Ez volt a Hanság északi része, de még az első világháború előtt lecsapolták, végrehajtva ezzel a Kárpát-medence egyik brutális tájrombolását.

A cselekmény két szálon fut.

Egyrészt Nincshof polgármestere fejébe veszi, hogy a települést kitorlí a kollektív emlékezetből, és ha senki sem tartja számon Nincshofot, nem is kell adót fizetni, sem egyéb közterheket viselni. Cinkosává szegődik két helybeli férfi, a filozofikus hajlamú, posztstrukturalista olvasottságú Valentin Salmerak és a szoknyavadászatból kiöregedett Sipp Sepp. Ők az oblivisták, vagyis felejtéspártiak. A szót Valentin alkotja meg (tanult latinul) az „obliviscor” igéből. Az oblivista triumvirátushoz csatlakozik egy idős, de vagány özvegyasszony, Erna Rohdiebl. Az ő Úrbér utcai (urbarialgasse-i) házában, uzsonna közben szövögetik vicces terveiket az oblivisták, például hogy leszerelik a helységnévtáblákat, frissen felhordott sertéstrágyával elriasztják a kerékpárosokat a nincshofi bicikliútról, és az eisenstadti (azaz kismartoni) helytörténeti gyűjteményből kilopják a Nincshofra vonatkozó dokumentumokat.

Másrészt Bécsből Nincshofba települ egy habókos értelmiségi házaspár. Az olasz származású férfi, Silvano Mezzaroni eredetileg építész volt. Nemrég azért költözött feleségével és nyafogásra hajlamos kamasz lányával Nincshofba, hogy belevágjon az állattenyésztésbe. Van hat darab tévkecskéje („Irrziege”), amelyek valójában nem kecskék, hanem Peruból hozott,

apró természetű lámaféleségek, amelyek a kozmopolitizmus megtestesítőiként borzadályt ébresztenek a tősgyökeres nincshofiakban. Az asszony, Isa Bachgasser depresszióra hajlamos, kiégett dokumentumfilm-rendező, aki Nincshofban semmi egyebet nem akar, mint megismerkedni a környék ősi mondáival.

Mezzaroni összebarátkozik egy helyi borással, aki megszimatozza a nagy lehetőséget: a tévkecskékkel fel lehetne lendíteni a falusi turizmust, és ő a látogatóknak eladhatná jóféle nincshofi borát. (Kóstoltam fertőzugi bort: nem ajánlom. Az oblivisták sem bort isznak az Úrbér utcai házban, hanem Pusztafeigenschnapsot, magyarul pusztafügepálinkát, hozzá pedig az Erna Rohdiebl sütötte pusztafügelekváros palacsintát falatozzák.)

A fentiekből következik, hogy a tévkecskék lesznek – ha mondhatom így – a vizsály almái. Mert ha a borász érdekei érvényesülnek, és özönlenek Nincshofba a cukiságra (valamint a fertőzugi borra) szomjas turisták, akkor az oblivisták célja meghiúsul, Nincshof nem tud elmerülni a feledés (amúgy lecsapolt) mocsarában.

Tovább nem mesélem, ízelítőnek talán ennyi is elég. Inkább azt mondom el, miért vagyok elégedetlen ezzel az egyébként nem érdektelen és nem tehetség nélkül írt munkával.

Először is: Johanna Sebauer kapcsolódik egy jelentős osztrák elbeszélői hagyományhoz. De nem gazdagítja. Sarkosan fogalmazva: a *Nincshof* afféle felvizezett Klaus Hoffer. Utóbbi pedig afféle kilúgozott és lebutított George Saiko. (De még Rilke fiatalkori kisregénye, a távoli őseről írt *Christoph Rilke kapitány szerelme és halála* is eszünkbe juthat: az is Magyarország nyugati peremén játszódik, és drámai módon vet számot a történelem mocsarával.) Hoffer, legalábbis főművében, a *Bei den Bieresch (A béreseknél, 1982)* című regényben egyrészt a *Száz év magányt* író García Márquez, másrészt (és ez már mulatságos) az általa teljesen félreértett *Puszták népét* író Illyés Gyula epigonja. (A csávónak meg sem fordult a fejében, hogy a mezőgazdasági cselédek nyomorúságát bemutató Illyés-mű szintiszta valóságreferencia. Más szóval: szociográfia. Szürrealista látomásnak olvasta, mintha Franz Kafka vagy Jorge Luis Borges írta volna.) Hoffer osztrák igazodási pontja viszont Saiko, akinek *Der Mann im Schilf (Ember a nádasban, 1955)* című regénye csakugyan megrendítő, nagy remekmű. Mégpedig azért, mert Saiko ugyanolyan eredményesen néz szembe tragikus emberi sorsokon keresztül a történelemmel mint mocsárral, akárcsak Rilke. (Saiko műve az 1934-es ausztriai náci puccskísérletet dolgozza fel, és szintén egy mocsaras peremvidéken játszódik.)

És ebből adódik másik lényeges kifogásom. A fiatal író nem tud mit kezdeni a maga választotta témájával, a felejtéssel. Ugyanis a történelmi emlékezettel sem tud mit kezdeni, sőt, azt észre sem veszi. Ausztriában, azon belül Burgenland tartományban nagyon is jól működik a felejtés. Elfelejteni azonban főleg égbekiáltó bűnöket lehet. A Lackenbach (Lakompak) mellett 1940 és 45 közt üzemelő koncentrációs tábor például el van felejtve. Rechnitz (Rohonc) község oblivistái pedig olyan eredményesek, hogy máig nem sikerült megtalálni azt a tömegsírt, ahová a háború utolsó pillanatában meggyilkolt több száz magyar zsidó munkaszolgálatost elkaparták. Ilyen bűnök az igazi oblivizmus céltáblái, nem pedig Erna Rohdiebl csínytevése, aki éjszakánként titkon megfürdik a szomszédasszony medencéjében.

Azt már csak mellékesen mondom, hogy a szerző arról sem vesz tudomást, hogy a Fertőzugban valaha, nem túl régen magyarok is éltek. Nem telepítették ki őket, nem esett bántódásuk, de unokáik, dédunokáik ma már nem tudnak magyarul, és nincs magyar identitásuk. Ennek pedig megvan az oka. De a táj magyar múltja is megvan, és a néphagyományt firtató Isa Bachgassernek bele kellene ütköznie. De hát maga a szerző sem ütközött bele.

Egy szó mint száz: bízzunk benne, hogy Johanna Sebauer egyszer majd jó könyvet fog írni. Ez most még nem az.